

ROND DE SCHUTSBOOM

jaargang 13

nummer 1

1993

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING

'DE VYER HEERTGANGHEN'

Doelstelling volgens de statuten:

De Stichting heeft ten doel de bevordering der studie van de heemkunde in de ruimste zin, in het bijzonder door:

- a. de bevordering der studie van de heemkunde in de lokale en regionale aspecten van archeologie, geologie, toponymie, flora, fauna, architectuur, historie, folklore, sociale geografie en taalgebruik;
- b. het aanwenden of doen aanwenden van de door deze studie verworven kennis ten bate van het lokale en regionale leefmilieu door het verrichten van relevante activiteiten;
- c. het in stand houden van een streekmuseum, heemerf 'De Schutsboom'.

Lidmaatschap en abonnementen:

Leden van de Heemkundige Kring ontvangen het periodiek 'Rond de Schutsboom' gratis. Losse nummers f 3,50.

Lidmaatschap Heemkundige Kring f 20,-- per jaar.

Gezinsleden f 6,50 per jaar.

Leden buiten Goirle f 25,--

Bankrekening: Rabo-Goirle, nr.: 11.68.97.597

Toegang tot de lezingen voor leden gratis.

Openstelling:

Heemerf en museum "De Schutsboom":

van april t/m oktober elke zondag;

van november t/m maart, elke 1e zondag van de maand.

Openingstijd van 15.00 tot 17.00 uur.

Voor groepen: op aanvraag bij het secretariaat.

Het archief: elke zaterdag van 10.00 tot 12.00.

Adressen:

Heemerf De Schutsboom: Nieuwe Rielseweg 41-43,
5051 PD GOIRLE. Tel. 013 - 34.89.72

secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD GOIRLE,
secretaris (prive) tel. 013-346622

redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. tel. 013-342182

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

Party centrum Benelux,
Dorpsstraat 1, 5051 CH GOIRLE. tel. 34.22.72

van Berkel B.V. loodgieterswerken en foliedaksystemen,
Edisonlaan 19, 5051 DS GOIRLE. tel. 34.24.45

van Beurden meubelmakerij,
Weverstraat 3-4, 5051 HZ GOIRLE. tel. 34.25.24

Bloemsierkunst "Abcoven",
Abcovenseweg 23, 5051 PT GOIRLE. tel. 34.13.88

John Boxtel, sculptor,
RR 3 Gananoque, Ontario Canada, K7 G2 V5

Garage Jac. de Brouwer,
Hoge Wal 1, 5051 PX GOIRLE. tel. 43.09.35

**Assurantien Burgers en van Esch, voor verzekeringen,
hypotheke, financieringen, woningbemiddeling,**
Tilburgseweg 1, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.21.29

"De Druiventros" Fam. J. v.d. Velden - van Hoek,
Weth.v.Besouwstraat 2, 5051 SE GOIRLE. tel.34.14.60

C. Hermans,
v. Haestrechtstraat 16, 5051 VD GOIRLE.

Keurslagerij Kees van Hest,
Tilburgseweg 81, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.13.89

Juwelier & Edelsmid Paul Hoogendoorn,
Tilburgseweg 41, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.54.73

ROND DE SCHUTSBOOM

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

Periodiek van de:

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle, tel 013-34 89 72

Redactie: Venneweg 11, 5051 BN Goirle,
tel 013-34 21 82

Jaargang 13

nr 1

april 1993

- Een eeuw Goirle 1870-1970,
door Jef van Gils; 2
- Blauwververs te Goirle,
door Cees Robben; 5
- Gelicht uit oude archieven:
Schenking van de grond tweede schuurkerk
in Goirle; 19
- Toponiemen (vervolg nr 3-1992)
door Joseph Wijdemans; 23
- Adriaan van der Willigen, drossaard
in Tilburg en Goirle 1795-1802,
door Ad Houtepen 30

EEN EEUW GOIRLE 1870 - 1970

Op het boek "Een eeuw Goirle 1870 - 1970" zijn veel reakties ontvangen. waarvoor hartelijk dank. Sommige reakties betroffen korrektes of aanvullingen en ook deze zijn natuurlijk in dank aanvaard. omdat ze het boek alleen maar completer en waardevoller maken.

Deze opmerkingen worden hieronder vermeld en kunnen als errata bij het boek worden gevoegd.

Blz. 12 foto gouden bruiloft De Volder. Deze foto werd niet genomen voor de garage van de familie Peijnenborg, maar voor de garage van buurman Jan Baptist Rens

Blz. 23 familie Stads. Het kind in het midden is het Weense meisje Käthe. dat na de Eerste Wereldoorlog een tijdje werd opgenomen door de familie om aan te sterken.

Blz. 68 de Leeuwenhoeve Voor de poort staan links Anna Maria de Brouwer-van Roessel en haar dochter Greta Willemse-de Brouwer. Rechts tegen de poort staat haar dochter Truda Brock-de Brouwer. De man geheel rechts is niet Wout Deliën maar Ben de Visscher.

Blz. 71 familie Van Puijenbroek. De twee jongens op deze foto zijn van links naar rechts Frans en Piet van Puijenbroek.

Blz. 73 familie bij priesterwijding Piet Moonen. De onbekende staande rechts - naast de drie vrouwen met poffer - is Graartje Vissers, die getrouwd was met Jet Moonen. Hij werd geboren te Tilburg in 1900 en overleed aldaar 20 februari 1945

Blz. 74 Goirlese boerinnen. De onbekende staande rechts is een zekere Miet, die dienstbode was bij Van Sonsbeeck. De vrouw zittend precies in het midden is niet Miet Jonkers-Brock, maar Jana van Gestel-Kouwenberg, de

dochter van molenaar Kouwenberg.

Blz 114 Op de foto onderaan zit naast veldwachter Jansen niet zijn vrouw, maar zijn zus. Zijn vrouw lag op dat ogenblik in het kraambed en vandaar staat ook Marie van Boxtel op deze foto. Verder staande tweede van links Van Broekhoven

Blz 124 personeel St Jozefschool Deze foto werd genomen bij de dames Stads. waarbij werd opgemerkt dat alleen Jans Stads onderwijzeres was.

Blz 127 foto onderaan De onbekende links op deze foto is Ad van Oers die woonde op de Tilburgseweg.

Blz 128 foto E H B O Op deze foto staan ook vierde van rechts Jan Koolen (1899-1971). staande geheel links Kees Mutsaers (1905-1992) en derde van links Wassing

Blz 149 foto een dagje naar Scheveningen is omgekeerd afgebeeld; de namen van de personen op deze foto dus niet lezen van links naar rechts, maar van rechts naar links

Blz 172 foto bovenaan De man met muts staande voor de praalwagen is Jan van Rijthoven. die knecht was op de Leeuwenhoeve De ruiters op de middelste foto zijn v l n r Piet Vermeer. Kees v d Broek. Toon de Brouwer en Janus Brock

Blz 158 middelste foto St Jorisgilde Op de eerste rij van links naar rechts: de standaardrijder is P A de Brouwer, rechts van hem Jan van den Broek Geheel rechts staat niet Piet. maar Door Brock, Piet Brock staat op de achterste rij links De onbekende achter pastoor Van Riel is Wim van den Hout.

Blz 160 onderste foto De vrouw ongeveer in het midden met witte schort is Door Houtepen-Jansen (1867-1931). rechts van haar. haar zoon Willem Houtepen (1896-1966)

Blz 174 koor Maria Boodschap De onbekende rechts van Jan van den Hout is Henk van Vugt; de onbekende rechts

van Jan Mes is Aloys Houtepen (1927-1961)

Blz 176 foto bewoners van de Bergstraat. De man geheel rechts is niet Peerke maar Johannes Petrus (Jan) van Rijsewijk (1881-1956)

Blz 188 stoet priesterwijding W v.d Zande. De begeleidsters van de bruidjes zijn vooraan links To Robben, rechts Anneke Slangen-van den Berg en achter haar Dien de Volder.

Jef van Gils

**BLAUWVERVERS TE GOIRLE: ABRAHAM LODEWIJCK VAN WEESP
LAMBERT AERTSSOON VAN GEFFEN
DIONYSIUS MAARTEN MUTSAERTS
JACOBUS VAN ESCH.**

door C Robben

H W. Janson vermeldt in zijn Bijdrage tot de Geschiedenis van Goirle enige bijzonderheden betreffende de blauwververij in Goirle. Het zijn enige algemeenheden. o a dat de N V Stoomweverij Van Besouw in 1818 Blauwe Baai leverde. Op blz 105 vermeldt hij het bestaan van een fabrieksboek daterende uit 1844 van de firma W van Enschoot en Zonen, waarin zich een recept bevindt voor het blauwverven van linnen en katoen, waaruit men kan afleiden dat de firma toen reeds over een blauw-ververij tje beschikte.

Onder de artikelen die de heer Corn Pijnenburg fabriceerde behoort ook het blauw linnen, welk fabrikaat zij laten verven in de blauwververij van de Firma Thijs de Beer te Tilburg

Toen ik mijn Goirlese blauwververs aan de vergetelheid ontrukte, schoot mij het woord "Gools Blauw" te binnen. Uit mijn jeugd herinnerde ik me deze stof: opvallend lichtblauw een graag gekocht van de rondtrekkende "lappeman".

Goirle genoot rond de jaren 1900 een reputatie voor dit deugdelijk produkt uit de textielnijverheid. Zo men mij vertelde was het een pracht-kwaliteit keper, vervaardigd in de textielfabrieken van Van Puijenbroek: aanvankelijk dienend tot vervaardiging van de werkkieel, die in de volksmond gesepareerd werd in de "open-kiel" en de "toe-kiel".

Onder de eerste produkten die de heer H van Puijenbroek, oprichter van de fabriek, produceerde, wordt genoemd het blauwe linnen. Dit blauwe linnen werd tijdelijk bij

een Tilburgse firma geverfd. totdat men de beschikking kreeg over een blauwververij op Broekhoven (Tilburg)

Het bevreemde mij. dat bij navraag bleek dat meerdere Goirlelieden het begrip "Gools blauw" als zodanig niet kenden en het de moeite niet waard vonden daarover zo'n drukte te maken Dit mag echter geen beletsel zijn om toch maar weer eens in de pen te klimmen, mijn gegevens betreffende deze materie te ordenen en te rangschikken. want de blauwververij is een brokje Goirlese geschiedenis waarover nog weinig is geschreven Trouwens. de blauwververij vóór 1700 is tot dusverre - ook bij de regionale geschiedschrijvers - nog nooit aan haar trekken gekomen

Dr V A M Beermann schrijft in Stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch van 1629-1648 blz 244: "De ontwikkeling der Meijerrijsche Textielnijverheid nam vooral in de zeventiende eeuw groote afmetingen aan Anderen. met meer kennis van zaken hebben reeds opkomst en ontplooiing van deze voor het platteland zoo betekenisvolle nijverheid geschetst Ons blijft echter de taak over om te trachten omtrent eenige ongenoegzaam bestudeerde punten opheldering te verschaffen Zoo werd er weinig aandacht geschonken aan de lakenververij in de Meijerij Toch schijnen er in het laatst der zestiende en het begin der zeventiende eeuw zooveel "Verwerije" op het platteland opgericht te zijn, dat 's-Hertogenbosch het noodig achtte bij de reductie de opheffing daarvan te bedingen" (Art 13 capitulatie-verdrag)

Bovengenoemde dr Beermann schrijft in zijn tweede deel "Stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch van 1648-1672 blz 165: "In de geheele Meijerij was Tilburg vrijwel de eenige plaats die nog verfd. Daar vroegen in 1651 zekere Lambert Aertss van Geffen en D Mertens verlof aan de Raad van State. om met uitsluiting van alle anderen in bovengenoemde plaats een ververij te mogen oprichten Het is ons niet bekend, of deze inderdaad tot stand kwam. doch wel treffen wij een zevental jaren

later Deonijs Marten Mutsaerts (dezelfde als D Mertens?)
aan als "Laeckencooper ende verwer"
Maar dit is dan ook alles wat Dr V A M. Beermann
over de blauwververs vermeldt

Wij beschikken nu over meer gegevens en de totstand-
koming van een ververij te Tilburg wordt reeds gemeld
in 1625

Een aantal Tilburgers met name Jan Peeter Janssen.
Jan Nicolaes Jan Leyten, Adriaen Kortiaenszoon van
Bardwijck. Willem Gerit Geritssoon. Joris Joachims
Verschueren. Hendrick Jansson van Pelt. Jan Hendrick
Berys van Oirle. Matijs Jacob Toten, Cornelis Janssoon
van de Merenberch. Hendrick Jan Cornelis Danielssoon.
Nicolaes Adriaenssoon van Oeckel. Gerard Lenartssoon de
Raaymaker Jan Berys van Oirle en Adriaen Jan Gerit
Emmen - allen "Laeckencopers van hun ambacht" -
richtten gezamenlijk een ververij op.

Zij hebben in s-Hertogenbosch een vakman gezocht en
gevonden in de zoon van Melchior Doncquers, die zich
bereid verklaarde om de leiding van de ververij i.o op
zich te nemen Hoofd voor hoofd staan de oprichters
borg voor eventuele verliezen en zij verplichten zich
al hun lakens in de Tilburgse ververij te laten verven
(TR 352-1625-22v)

Of deze ververij ook werkelijk op gang is gekomen weet
ik niet.

In 1626 komt men in Tilburg wederom tot de oprichting
van een ververij De initiatiefnemers zijn nu Huybert
Aertss Seijfmans. verver van beroep, en mr Peeter
Verschueren. chirurgijn

"Dats te weten alsoe die voorschreven Mr Peeters tot
oprichtinghe der voirschreven ververije in gereede gelde
heeft gefurneert ende aen gelt de somme van achtien
hondert dertich Carolus gulden eenen stuiver ende twee
oort. ende dat deselve daerenboven noch borghen is ge-
bleven aen Adriaen Henrickss van Sutphen tot 's-Herto-
genbosch van de seuventhien hondert dertig gulden ende